

References

1. Tereshchenko, N. (2020). Features of libraries in quarantine: a review of domestic and world experience. *Intehrovani komunikatsii*, 1 (9), 59–66 [in Ukrainian].
2. Holzer, D., Gorban, Yu., Masina, D., Skachenko, E. (2021). Library online services during COVID – 19: the experience of libraries in Croatia and Ukraine. *Bibliotechnyi merkurii*, 1 (25), 81–97 [in Ukrainian].
3. Haque Md. Armanul, Zhang Xiaojuan Dr, Alam Md. Shafiul Dr, Hasan Md. Nazmul, Any, Farzana. *IslamLibrary Services during COVID-19 Pandemic: A Bibliometric Analysis and knowledge Mapping Analysis and knowledge Mapping*. Retrieved from: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=13366&context=libphilprac> [in English].
4. Dipti, Mehta, Xiaocan, Wang. *COVID-19 and digital library services – a case study of a university library*. Retrieved from: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/DLP-05-2020-0030/full/html> [in English].

Стаття надійшла до редакції 20.04.2022
Отримано після доопрацювання 19.05.2022
Прийнято до друку 25.05.2022

УДК 021.6:316.77:316.472.4]:355(477)(045)
DOI 10.32461/2409-9805.2.2022.263975

Цитування:

Сахарова М. П., Хіміч Я. О. Розробка та актуалізація комунікаційної політики бібліотеки в умовах воєнного стану: кризові комунікації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 2. С. 65–74.

Sakharova M., Khimich Y. (2022). Development and updating of the library's communication policy under martial law: crisis communications. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 65–74 [in Ukrainian].

Сахарова Марія Петрівна,
аспірантка Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-8161-5853>
merisaharova@gmail.com

Хіміч Ярослава Олегівна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри культурології
та міжкультурних комунікацій
Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0003-1199-3207>
ykhimich@dakkkim.edu.ua

РОЗРОБКА ТА АКТУАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БІБЛІОТЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: КРИЗОВІ КОМУНІКАЦІЇ

Мета роботи – визначити загальні тенденції та напрями розвитку комунікаційної політики бібліотек в Україні після 24 лютого 2022 року на основі аналізу електронних ресурсів провідних вітчизняних бібліотек. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів, а саме: методів аналізу, синтезу порівняння та узагальнення, методу документаційного аналізу, що дає змогу досягти поставленої мети. **Наукова новизна роботи**. У статті порушено актуальні питання налагодження комунікації бібліотек у період воєнного стану, спричиненого повномасштабною військовою агресією проти України, з 24.02.2022 по теперішній час (станом на 14.06.2022). Проаналізовано більше 40 електронних ресурсів бібліотек України для розуміння загальних тенденцій реакцій бібліотек на воєнні дії всередині країни. Враховано її особливості території, де фізично розташовані бібліотеки: тимчасово окуповані території, території, на яких відбуваються активні бойові дії або які піддаються постійним ракетним та бомбовим ударам, умовно спокійні – «тилові» території. Досліджено основні поведінкові чинники, що впливають на рівень довіри до організації. Особливу увагу в статті приділено проблемі невчасної та недостатньої комунікації бібліотек, відсутності актуальної інформації на головних каналах комунікації. **Висновки**. У статті доведено необхідність негайної якнайповнішої та щонайвідвертішої реакції керівництва бібліотек на російське вторгнення. Визначено рекомендації щодо проведення комунікаційної політики бібліотек України на сучасному етапі. Розглянуто питання про необхідність трансформації діяльності бібліотек відповідно до нових викликів та загроз.

Ключові слова: бібліотека, комунікація, кризові комунікації, комунікаційна політика, електронний ресурс, вебсайт, соціальні мережі, воєнний стан.

Sakharova Mariia,
postgraduate student of the National Academy
of Managers of Culture and Arts

Khimich Yaroslava,
Ph.D. history of Sciences, associate professor,
associate professor of the Department of Cultural Studies
and Intercultural Communications of the National Academy
of Managers of Culture and Arts

DEVELOPMENT AND UPDATING OF THE LIBRARY'S COMMUNICATION POLICY UNDER MARTIAL LAW: CRISIS COMMUNICATIONS

The purpose of the article is to determine the general trends and directions of development of the communication policy of libraries in Ukraine after February 24, 2022, based on the analysis of electronic resources of the leading domestic libraries. The methodology consists of the application of general scientific and special methods, namely: methods of analysis, synthesis of comparison and generalization, and the method of documentary analysis, which allow to achieve the purpose. Scientific novelty. The article considers topical issues of establishing communication among libraries during the martial law caused by full-scale military aggression against Ukraine, from 24.02.22 to the present (as of 14.06.22). More than 40 electronic resources of libraries in Ukraine were analyzed to understand the general tendencies of libraries' reactions to military actions inside the country. The peculiarities of the territory, where the libraries locate, are also taken into account – temporarily occupied territories, territories where active hostilities are taking place, or which are subject to constant rocket and bomb attacks, conditionally calm – «rear» territories. The main behavioral factors that affect the level of trust in the organization are studied. The article pays attention to the problem of untimely and insufficient communication of libraries, and the lack of relevant information on the main communication channels. Conclusions. The article proves the need for an immediate, complete, and frank response from library management to the Russian invasion. Recommendations for the communication policy of Ukrainian libraries at the present stage are identified. The issue of the need to transform the activities of libraries following new challenges and threats is considered.

Keywords: library, communication, crisis communications, communication policy, electronic resource, website, social networks, martial law.

Актуальність теми дослідження. Раптова та невинуватана агресія з боку РФ, яка за три місяці відчайдушного протистояння переросла в повномасштабну війну, назавжди змінила світогляд кожного українця. Напрацьована роками та скоригована пандемічними обмеженнями комунікація разом із багатьма іншими сферами життя просто перестала існувати. Медіа, бізнес та неурядові організації постали перед необхідністю пошуків нових моделей спілкування, до яких до 24 лютого 2022 року ніхто не готувався та які не описував жоден посібник. Багато комерційних і бюджетних установ, організацій та підприємств в Україні в умовах, що склалися, або призупинили, або повністю припинили свою діяльність. Проте в таких важкий і водночас важливий для країни та її громадян час бібліотеки продовжують працювати й активно переформатовують свою роботу. У статті проаналізовано актуальну комунікаційну діяльність провідних

бібліотек України з урахуванням їх місцезнаходження щодо бойових дій (окупована територія, територія інтенсивних бойових дій, з масштабними руйнуваннями, відносно спокійна – «тилова» територія); надано рекомендації щодо актуалізації комунікаційної політики в період воєнного стану.

Аналіз досліджень і публікацій. Тривалий час соціальні комунікації, або соціальне спілкування, (спілкування в соціумі) досліджували через призму певної галузі науки: філософії, журналістики, соціології, маркетингу, політології та міжнародних відносин, а терміни «спілкування» та «комунікація» фактично розглядали як тотожні. І лише після стрімкого розвитку кібернетики й комп'ютерної техніки та технологій комунікативна діяльність почала набувати якісно нового, ширшого значення.

Вивчення соціальних комунікацій у вітчизняній літературі бере свій початок з розпадом

СРСР, оскільки тогочасна лінійна система комунікації повністю себе виправдовувала та не потребувала глибоких досліджень. Свої праці з теорії комунікації на етапі становлення державності України присвятили науковці з паблік рилейшенс В. Королько, Г. Почепцов, В. Мойсеєв.

Теоретичні аспекти та практичний досвід соціальної комунікації висвітлено в працях В. Іщука, Д. Дуцика, В. Різуна, О. Ваганової, С. Коноплицького, Д. Шидловського й О. Берегової [1].

Переважну більшість вітчизняних публікацій присвячено комунікаційній політиці та стратегії, проте питання комунікації в період війни (воєнного стану), особливо комунікаційну діяльність бібліотек в Україні, не розглядали.

Хоча варто відзначити, що 2015 року ВГО «Українська бібліотечна асоціація» (УБА) після громадського обговорення сформулювала й оприлюднила Маніфест «Бібліотеки в умовах кризи», у якому підтвердила бачення місії та ролі бібліотек і запропонувала поетапну програму дій в умовах соціально-економічної, організаційної та психологічної кризи, викликаною бойовими діями на сході України [2].

Є безліч трактувань кризи, відповідно до специфіки конкретної галузі. Одні науковці кризою називають переломний момент, зумовлений внутрішніми чи зовнішніми чинниками, інші – що це виклик суспільним уявленням про належний стан речей, традиції, цінності, захищеність, безпеку або цілісність держави. А з погляду кризового управління («crisis management») криза – це й припинення нормального процесу, і непередбачена подія, що ставить під загрозу стабільність підприємства, і раптова серйозна подія, що має потенціал, здатний зашкодити репутації компанії або навіть зруйнувати її [3, 4].

Деякі науковці вважають, що криза має певну структуру й життєвий цикл, тому можна спрогнозувати її розвиток і запропонувати можливі шляхи вирішення проблеми, що виникла. Але через кілька місяців повномасштабних воєнних дій складно прогнозувати найближче майбутнє, не говорячи вже про дальші перспективи.

Мета статті – визначити загальні тенденції та напрями розвитку комунікаційної політики бібліотек в Україні після 24 лютого 2022 року на основі аналізу електронних ресурсів провідних вітчизняних бібліотек.

Виклад основного матеріалу. 24 лютого 2022 року поділило життя в Україні на «до» і «після». В один момент продумані комунікаційні стратегії та контент-плани перестали бути актуальними, фокус суспільної уваги змістився, а запити цілої нації повернулися до базових потреб безпеки, їжі та води. Налагоджена система комунікації більше

не життєздатна, не ефективна та не доречна. Постало питання: як, коли й про що говорити і чи потрібно це взагалі? Для чого потрібна комунікація зараз?

Війна змінила усталений перебіг життя, перекреслила плани на майбутнє, призвела до втрати житла чи рідних людей. В таких умовах люди реагують на інформацію та приймають рішення зовсім в інший спосіб, ніж це було за мирного часу. Під час кризових ситуацій під пильну увагу потрапляють кожне слово та вчинок, тому спілкування повинне відбуватися на принципах довіри, відкритості та діалогу, а повідомлення мають бути чіткими й конкретними.

Повномасштабна війна в Україні триває вже кілька місяців. За цей час частина бібліотек відновила чи переформатувала свою роботу, проте чи змінили (трансформували, адаптували) вони свою комунікаційну політику? Як і про що комунікують, які змісти та повідомлення передають? Зауважимо, що комунікації потрібні для взаємодії, для розуміння, для створення іміджу та збереження репутації, для адаптації до нових умов, усвідомлення змін і прийняття нових рішень.

Репутація – це те уявлення про організацію, яке формується через цінності, взаємодію, досвід, емоції та ставлення. Репутація ґрунтується на фактах діяльності та їх трактуваннях, і вона або є позитивною і викликає довіру до організації, або є негативною та провокує несприйняття та неприйняття. Бібліотеки є соціальними інститутами, саме тому суспільна довіра й репутація для них є особливо важливими.

Світова комунікаційна організація Edelman, яка вивчає довіру людей у відповідь на соціально-економічні чинники, у січні 2022 року проголосила епідемію дезінформації та широкої недовіри. Так, у своєму щорічному звіті Edelman Trust Barometer 2022 («Барометр довіри 2022») організація заявила, що недовіра – це стандартна емоція суспільства. Рівень довіри до влади та ЗМІ стрімко скорочується після пандемії COVID-19 та економічної кризи, а найбільш надійними членами суспільства три чверті опитаних вважають науковців.

Як свідчать статистичні показники, представлені у звіті, 58% респондентів готові співпрацювати з організаціями на основі своїх переконань та цінностей. А кожен третій перестав купувати бренди, які відповідним чином не відреагували на кризу у зв'язку з пандемією [5]. Отже, готовність комунікувати та користуватися продуктами й послугами значною мірою залежить від комунікаційних посилів та реакцій на певні зміни.

Крім того, зниження суспільної довіри до ЗМІ, з одного боку, та значне зростання користувачів і виробників інформаційної продукції в соціальних мережах – з іншого, свідчать, що за увагу

користувачів борються не лише професійні медіаресурси, а й фейкові та пропагандистські канали. Тому роль бібліотек зростає і в тому сенсі, що вони можуть виступати установами, які навчають інших критичного мислення та кібербезпеці.

Схожі висновки 2020 року публікує А. Киричок, доцент КПІ імені Ігоря Сікорського, у своєму дослідженні критичних помилок влади на прикладі замовчування Іловайської трагедії 2014 року [6].

Після 24 лютого 2022 року рівень лояльності до організації почав вимірюватися відповідно до рівня реакції на російську агресію, тому що люди стали вразливішими й чутливішими до будь-яких способів комунікації.

Обмін інформацією та теперішньому етапі можна віднести до кризових комунікацій, адже криза за своєю природою підриває довіру, порушує життєдіяльність і викликає широкий публічний інтерес. Кризові комунікації не є позитивними меседжами. Вони наповнені проблемами й болями цільової аудиторії. Тому кризові комунікації націлені на вчасні та системні заходи, що збережуть довіру до організації та її репутацію.

У сучасному інформаційному полі занадто багато суперечливої інформації, через що люди шукають підтримки та порозуміння в тих інституціях, з якими вони звикли працювати. Тому важливо не лише бути на зв'язку, а й чітко заявити про свою позицію. Так, на офіційному порталі ВГО «Українська бібліотечна асоціація» (УБА) одразу після початку бойових дій було розміщено звернення президії УБА до бібліотечної спільноти [7] з офіційною позицією щодо ролі бібліотек у гібридній війні проти України, а згодом заклик до видавців та постачальників наукового контенту [8] припинити війну в Україні.

Також на події в Україні відреагували зверненнями на офіційних вебсайтах своїх бібліотек: генеральний директор Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника [9], директорка Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені К. А. Тімірязєва [10], директорка Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія [11].

Почесний генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на знак протесту проти російської агресії та знищення культурної спадщини України 29 березня 2022 року склав із себе повноваження голови Ради директорів наукових бібліотек і інформаційних центрів академій наук – членів Міжнародної асоціації академій наук (МАН) і вийшов зі складу Петровської академії наук і мистецтв (Росія) [12, 13].

Варто наголосити, що, проте, і досі сайти багатьох вітчизняних бібліотек після початку війни жодним чином не транслюють користувачам меседж, що їхня робота якось змінилася. Виникає враження, що бібліотека або не функціонує взагалі, або працює настільки завзято, що навіть не помічає активних бойових дій на території своєї держави. На наш погляд, навіть якщо не відбулося жодних змін у графіку роботи чи послугах бібліотеки, доцільно виділити цю інформацію в окрему закріплену публікацію, щоб не було хибного враження, що установа ніяк не реагує на події всередині країни. На своїх вебсайтах інформацію про зміну режиму роботи окремим блоком виділили: Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого [14], Львівська національна наукової бібліотека України імені В. Стефаника [9], Одеська національна наукова бібліотека [15], Дніпропетровська обласна бібліотека для молоді імені М. Светлова [16], Сумська обласна універсальна наукова бібліотека [17], Науково-технічна бібліотека імені Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» [18], Наукова бібліотека НаУКМА [19], Наукова бібліотека Херсонського державного університету [20].

Більшість бібліотек, що не працюють фізично, повідомляють про обслуговування користувачів у віддаленому режимі та пропонують скористатися послугами електронного доставляння документів або віртуальної довідки. Щоправда, цю інформацію також доведеться шукати окремо.

Доречно відмітити, що вдалося зберегти комунікацію бібліотекам, які знаходяться на територіях, підконтрольних Україні. Що ж до тимчасово окупованих територій, то Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олеся Гончара [21] наразі знаходиться без зв'язку, її сайт та соцмережі відключені, а контент не доступний. Новинні канали повідомляють, що устанovu захопили окупанти та до неї завозять пропагандистську літературу [22]. Херсонська обласна бібліотека для юнацтва імені Бориса Лавренюва має неробочий сайт, але до 16 травня працівники вели фейсбук: передавали оперативну інформацію від обласної ради, можливості для учнів та переселенців [23]. Херсонська обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки у фейсбуку [24] та в блозі [25] повідомила про призупинення своєї роботи, але продовжує надавати інформаційну підтримку через блог. Вебсайт не вдається завантажити.

Нестандартним і таким, що потребує окремого дослідження та висвітлення, є досвід Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки, яка 2015 року після вимушеної евакуації відновила свою роботу в Старобільську, позбулася у своїй назві ім'я О. М. Горького (2019) та зробила

ребрендинг і назвалася – Good library, наразі позиціонує себе як перша мандрівна бібліотека без книг, де головний ресурс – бібліотекарі-переселенці в різних куточках України [26]. За теперішніх умов з 4 квітня 2022 року бібліотекарі ведуть комунікацію через нову фейсбук-сторінку [27] і телеграм-канал [28], підтримують діяльність онлайн-послуг: курсу з української мови [29], клубу програмування для дітей [30], клубу комп'ютерної грамотності – та здійснюють методичний супровід бібліотекарів Луганщини. Інші офіційні канали комунікації тепер не доступні.

Донецька обласна бібліотека для дітей, що після окупації Донецька 2014 року виїхала до Маріуполя і там функціонувала, має робочий сайт та соціальні мережі. Щоправда, інформація в них поширюється доволі загальна й не зрозуміло, у якому стані та де перебувають співробітники установи [31, 32].

У підконтрольних Україні районах Миколаївщини бібліотеки продовжують працювати та комунікувати з читачами через свої сторінки у фейсбуці та блогах: публікують офіційну інформацію органів державної влади, зміну режимів роботи. Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека в період вимушеного припинення роботи продовжувала популяризувати власні книжкові фонди, проводила віртуальні екскурсії та поширювала поезію місцевих авторів [33].

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка, що постраждала внаслідок ворожих обстрілів, і Чернігівська міська централізована бібліотечна система через фейсбук повідомили про поступове відновлення роботи після деокупації [34, 35].

Харківська обласна універсальна наукова бібліотека та Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка на своєму вебсайті повідомили про припинення роботи, але продовжують публікувати контент та вести фейсбук-сторінку [36]. Також через соцмережі вдалося дізнатися, як на станціях Харківського метрополітену бібліотекарі публічних бібліотек Київського, Холодногірського та Немишлянського районів організували букросинг, імпровізований бібліотечний пункт та проводили різноманітні майстер-класи для тимчасових жителів підземелля [37–39].

Майже кожна бібліотека, яка не перебуває в зоні активних бойових дій, нині стала волонтерським осередком не лише для своєї громади, а й для тих людей, які тимчасово чи назавжди залишили свої домівки. Бібліотекарі Львівщини, Волині, Рівненщини, Хмельниччини та Вінниччини разом з небайдужими плетуть маскувальні сітки, збирають і пакують гуманітарну допомогу, організовують притулки для переселенців та тварин, готують їжу для територіальної оборони й

інформують про надання адміністративних і соціальних послуг тощо.

Так, наприклад, Тернопільська обласна бібліотека для дітей і Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського працюють як пункти допомоги переміщеним особам, надають також психологічні консультації (через фейсбук оголошують про збір одягу для дітей та дорослих, публікують чинний графік роботи абонементів) [40–41].

Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки стала однією з локацій для проведення швидких навчань в умовах війни. Тематика навчання – домедична та психологічна допомоги, інформаційна безпека, основи поводження зі зброєю та ін. [42].

Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Ф. Потушняка започаткувала у своїх стінах артцентр з різноманітними майстер-класами, активностями та ляльковими театрами, організувала збір книг для дітей-переселенців [43].

Бібліотеки України не залишилися осторонь гуманітарних і психоемоційних проблем своїх користувачів і надають всю можливу допомогу своїми силами, долучаючи громадськість. Вони швидко адаптувалися до нових реалій і змогли переформатувати роботу, щоб підтримувати роботу бібліотек там, де це фізично можливо й безпечно, а також дистанційно на тимчасово окупованих територіях.

Проводячи аналіз комунікаційної діяльності бібліотек в умовах війни, вкажемо, що ця робота важлива та необхідна, але вона також повинна бути висвітлена на офіційних каналах. Якщо бібліотека надає гуманітарну чи психологічну допомогу, потрібно про це повідомляти не тільки публікацією в соціальних мережах, а й на сайті бібліотеки, виділяючи це як важливу інформацію. Зараз, після 100 днів війни, про таку діяльність бібліотеки переважно можна дізнатися або з архіву новин, або з публікації на ресурсах органів державної влади.

Наповнення сайтів і соцмереж у різних бібліотек кардинально відрізняється: одні публікують лише оперативну інформацію, контент інших таких установ ніяк не змінився з початком воєнних дій.

Наукова новизна. Розглянуто актуальні питання налагодження комунікації бібліотек у період воєнного стану, спричиненого повномасштабною військовою агресією проти України, з 24.02.2022 по теперішній час (станом на червень 2022 р.). Враховано фізичні й суспільно-політичні ситуації на різних ділянках дослідження. Встановлено основні поведінкові чинники, що впливають на рівень довіри до організації. Особливу увагу в статті приділено проблемі невчасної та недостатньої комунікації бібліотек, відсутності актуальної інформації на головних каналах комунікації.

Висновки та рекомендації. Варто зауважити, що діяльність бібліотек у різних куточках України залежить від ситуації на місцях і тут потрібно діяти залежно від морального стану відвідувачів. Якщо фізично бібліотека відчинена й приймає відвідувачів, а в них є час на офлайн та віртуальні виставки – такий контент буде доречним.

Позитивно можна виділити прагнення бібліотек поширювати інструкції та посібники щодо дій у разі непередбачуваних ситуацій, можливості для вимушених переселенців, доступ до міжнародних баз даних для українських науковців, пояснення щодо здійснення трудових відносин в умовах воєнного стану [44], пояснення та нормативну базу про участь і проведення громадських обговорень з питань декомунізації та про підстави й умови присвоєння бібліотекам імен фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій [45].

У підсумку виділимо кілька рекомендацій для комунікації бібліотек у період воєнних дій:

1. Якщо ви працюєте – повідомте про це. Можливо, ви написали у фейсбук, проте там інформація швидко втрачається. Продублюйте інформацію на вебсайті. Не маєте вебсайту – зробіть закріплену публікацію в блозі чи у фейсбуці, оформіть яскравий банер, який дасть зрозуміти, що інформація критично важлива.

2. Уникайте репостів та дублювання інформації ЗМІ. Довіряєте певним офіційним джерелам інформації – сформууйте підбірку та розмістіть на своєму ресурсі посилання на ці джерела як такі, що, на вашу думку, адекватно відображають оперативні новини, і не поширюйте ще раз інформацію, яку ваш споживач може знайти в новинах. Важливо публікувати унікальний контент – свою думку про конкретну новину, коментар спеціаліста чи важливі зміни в діяльності бібліотеки, викликані певною подією. До прикладу, Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого в розділі «КультФронт» [46] публікує посилання на щоденну оперативну інформацію за інтернет-ресурсами про те, як культурна галузь проводить свою інформаційну кампанію проти російської агресії.

3. Згрупуйте інформацію в окремий блок на сайті або ж за допомогою хештегів у соціальних мережах. Новини з'являються швидко, і так само оперативно їх витісняють наступні, а важлива інформація може загубитися в архіві новин чи стрічки. Виділіть ті аспекти своєї роботи, які

наразі найбільш важливі, і закріпіть їх в окремий банер чи закріплений пост з переліком хештегів.

4. Комунікація тільки через офіційні канали не достатня. Підключайте ті канали, які доступні вашій цільовій аудиторії зараз. Водночас, якщо немає можливості чи ресурсів здійснювати комунікацію на різних каналах, користуйтеся тим, до якого маєте доступ, але повідомте, що решта тимчасово не оновлюються.

5. Реагуйте. Висловлюйте свої почуття і розповідайте, що з вами коїться. Працівники в безпеці – повідомте про це. Не можете фізично наповнювати стрічку новин або не знаєте, про що повідомити, – пишіть як є, але не залишайтеся скромними мовчунами. Те саме з коментарями в соціальних мережах. Дуже мало бібліотек відповідають під своїми ж публікаціями. Але це, по-перше, налагоджує довірливі відносини, а, по-друге, дає змогу вашим публікаціям частіше з'являтися в стрічці новин. Навіть якщо для вирішення питання ви скомунікували з клієнтом через приватні повідомлення, варто відповісти під коментарем, щоб було зрозуміло, що ви опрацювали запит.

6. Публікуйте інформацію так, щоб користувач міг її зберегти та поширити. Якщо розміщуєте відомості на банері – помістіть їх там повністю, посилання замініть на графічні QR-коди. Намагайтеся не розривати цілісність інформації між картинкою та текстом.

7. Уникайте слів-тригерів, які з початком воєнних дій носять негативне емоційне забарвлення: «бомба-ракета», «здійняти бучу» (у розумінні галас, переполох), «полювання за новинами» тощо.

8. Змінюйтеся. За теорією кризових комунікацій, криза – це й нові можливості. Ніхто з нас не шукав таких рішень для трансформацій, але наше життя більше не буде таким, як до війни. І на цьому шляху до змін ваш користувач – найбільший ваш помічник. Дослухайтеся до його потреб і пропонуйте ті послуги, які ви в змозі надати просто зараз.

Ці рекомендації дозволять зробити комунікацію бібліотеки з користувачем більш ефективною. Ми переконані, що сьогодні в бібліотеках України, як і в усій країні, відбуваються історичні процеси, які обов'язково необхідно документувати і які вже зараз можна аналізувати. А предметом дослідження, зокрема, можуть стати саме комунікаційні канали та «ключові повідомлення», що продукують (трансляють) бібліотеки.

Список використаних джерел

1. Курбан О. В. Соціальні комунікації в роботах українських дослідників. *Інформаційне суспільство*. Вип. 11. 2010. Січень – червень. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1044/1/O.Kurban_SKRUD_GI.pdf (дата звернення: 10.05.2022).
2. Маніфест Української бібліотечної асоціації «Бібліотеки в умовах кризи». *Бібліотечний вісник*. 2015. № 4. С. 35–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2015_4_10 (дата звернення: 10.05.2022).
3. Гур'єв С. О., Терент'єва А. В., Волянський П. Б. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій : монографія. Київ, 2008. 148 с.
4. Овсяник В. М. Кризові комунікації в умовах надзвичайних ситуацій. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Державне управління*. 2018. № 2. С. 105–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_2_17 (дата звернення: 13.05.2022).
5. 2022 Edelman Trust Barometer. Societal leadership is now a core function of business. *Edelman* : website. URL: <https://www.edelman.com/trust/2022-trust-barometer> (дата звернення: 13.05.2022).
6. Киричок А. П. Аналіз стратегічно-управлінських заходів реагування на кризу у галузі державного управління (на прикладі кризової комунікації під час подій, пов'язаних із боями за Іловайськ). *Технологія і техніка друкарства*. 2020. Вип. 4. С. 90–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Titd_2020_4_13 (дата звернення: 13.05.2022).
7. Звернення Президії ВГО Українська бібліотечна асоціація до бібліотечної спільноти України від 23 лютого 2022 р. *ВГО Українська бібліотечна асоціація* : вебсайт. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/4977-zvernennia-prezydii-vho-ukrainska-bibliotechna-asotsiatsiia-do-bibliotechnoi-spilnoty-ukrainy-vid-23-liutoho-2022-r> (дата звернення: 11.05.2022).
8. Appeal to publishers and scientific content providers to stop the war in Ukraine, March 2, 2022. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/4981-appeal-to-publishers-and-scientific-content-providers-to-stop-the-war-in-ukraine-march-2-2022> (дата звернення: 11.05.2022).
9. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника : вебсайт. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/> (дата звернення: 12.05.2022).
10. Сенік Лариса. Шановні колеги, користувачі, всі поціновувачі бібліотеки!: звернення директора Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тимірязєва. *ВОУНБ ім. К. А. Тимірязєва* : вебсайт. URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/shanovni-kolegi-koristuvachi-vsi-poczipovuvachi-biblioteki> (дата звернення: 12.05.2022).
11. Тітова Надія. Звернення голови Дніпропетровської бібліотечної асоціації, директора Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія Надії Тітової. *Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека* : вебсайт. URL: <https://www.libr.dp.ua/76-zvernennya-golovi-dnpropetrovskoyi-bblotechnoyi-asocaciyi-direktora-dnpropetrovskoyi-oblasnoyi-universalnoyi-naukovo-yi-bbloteki-mpervouchitelv-slov-yanskikh-kirila-mefodya-nadyi-ttovoyi.html> (дата звернення: 12.05.2022).
12. Онищенко О. С. Заява академіка НАН України Олексія Семеновича Онищенка щодо протесту проти воєнної агресії з боку Російського Федеративної Республіки. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського* : вебсайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5877> (дата звернення: 13.05.2022).
13. Международная ассоциация академий наук. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського* : вебсайт. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/503> (дата звернення: 13.05.2022).
14. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого : вебсайт. URL: <https://nlu.org.ua/> (дата звернення: 13.05.2022).
15. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний веб-сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/> (дата звернення: 13.05.2022).
16. ДОБМ. Дніпропетровська обласна бібліотека для молоді ім. М. Светлова : вебсайт . URL: <https://dobm.dp.ua> (дата звернення: 13.05.2022).
17. Сумська обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://ounb.sumy.ua> (дата звернення: 13.05.2022).
18. Новини. *Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»* : веб-сайт. URL: <https://www.library.kpi.ua/category/news/> (дата звернення: 13.05.2022).
19. Про роботу Наукової бібліотеки НаУКМА в умовах воєнного стану. *Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»* : вебсайт. URL: <https://library.ukma.edu.ua/novyny/548-pro-robotu-naukovoi-biblioteku-naukma-v-umovakh-voiennoho-stanu> (дата звернення: 13.05.2022).
20. Наукова бібліотека ХДУ. *Херсонський державний університет* : вебсайт. URL: <https://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx?lang=uk> (дата звернення: 13.05.2022).
21. Account Suspended. This Account has been suspended. URL: <https://lib.kherson.ua/cgi-sys/suspendedpage.cgi> (дата звернення: 13.05.2022).

22. До бібліотеки в Херсоні привезли книжки «від путіна» : повідомляє місцеве видання «Мост». *Укрінформ* : мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3494084-do-biblioteki-v-hersoni-privezli-knizki-vid-putina-zmi.html> (дата звернення: 13.05.2022).
23. Херсонська обласна бібліотека для юнацтва імені Бориса Лавренюва : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/unalib.ks.ua/> (дата звернення: 13.05.2022).
24. Херсонська обласна бібліотека для дітей : Facebook-сторінка. URL: <http://www.facebook.com/library.ks.ua/> (дата звернення: 13.05.2022).
25. Увімкни бібліотеку! Дитячим і шкільним бібліотекарям на замітку : вебпроект методичної служби Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки. URL: <http://vbpi.library.ks.ua/> (дата звернення: 13.05.2022).
26. Перша мандрівна бібліотека: про нас або двічі в одну річку. *Луганська обласна універсальна наукова бібліотека* : вебсайт. URL: <http://library.lg.ua/> (дата звернення: 13.05.2022).
27. Луганська ОУНБ : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/lugbib> (дата звернення: 13.05.2022).
28. Кей Адам. Буде боляче : аудіокнига. *Bad library. Telegram: contact@goodlibrary*. URL: <https://t.me/goodlibrary/291> (дата звернення: 13.05.2022).
29. ЙОЙ: Курс з української мови : Google Docs. *Тренінговий центр мандрівної бібліотеки Луганської ОУНБ*. URL: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeJXg2NV1jOm2xUK0xu4pdK5F8Ulig2FMW5sbI9rbcQzmK8g/viewform> (дата звернення: 13.05.2022).
30. Code Club Луганщина: об'єднання безкоштовних клубів програмування для дітей та підлітків : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/CodeClubLuhansk> (дата звернення: 13.05.2022).
31. ДОБД. *Донецька обласна бібліотека для дітей* : офіційний вебсайт. URL: https://bibliokids-mrpl.com.ua/uk/?fbclid=IwAR00Lv4nMnQp94rp996jaAOs_GDdCBUJyQQ5cNVFUcRqv5-itVx1Y0Frts (дата звернення: 13.05.2022).
32. ДОБД. *Донецька обласна бібліотека для дітей* : стор. вебсайту «Контакти». URL: <https://bibliokids-mrpl.com.ua/uk/про-нас/контакти.html> (дата звернення: 13.05.2022).
33. Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/reglibrary.mk/> (дата звернення: 13.05.2022).
34. Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/bibliotekaKorolenkaChernigiv/> (дата звернення: 13.05.2022).
35. Чернігівська міська централізована бібліотечна система : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/chernihivlib/> (дата звернення: 13.05.2022).
36. Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка : вебсайт. URL: <https://korolenko.kharkov.com/> (дата звернення: 13.05.2022).
37. Библио Маяк : Facebook-сторінка Харківської Центральної бібліотеки ім. В. В. Маяковського. URL: <https://www.facebook.com/khar.bibl.mayakovskogo/> (дата звернення: 13.05.2022).
38. ЦБ им. Квитки-Основьяненко Холодногорского района, Харьков : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/ЦБ-им-Квитки-Основьяненко-Холодногорского-района-Харьков-1101928616515776/> (дата звернення: 13.05.2022).
39. Центральна бібліотека імені Д. І. Писарева : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/biblioteka.pisareva/> (дата звернення: 13.05.2022).
40. Тернопільська обласна бібліотека для дітей : вебсайт. URL: <https://odb.te.ua/> (дата звернення: 13.05.2022).
41. Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/library.pl.ua/> (дата звернення: 13.05.2022).
42. Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олени Пчілки : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/ounb.volyn/> (дата звернення: 13.05.2022).
43. Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка : Facebook-сторінка. URL: <https://www.facebook.com/zak.ounb/> (дата звернення: 13.05.2022).
44. Лагута Л. Що змінилося в законодавстві на період дії воєнного стану. *Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади. Блог Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого*. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=5874> (дата звернення: 13.05.2022).
45. Лагута Л. «Чіими іменами названі вулиці та сквери, того і країна!». *Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади. Блог Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого*. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=6070> (дата звернення: 13.05.2022).
46. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого : стор. вебсайту «КультФронт». URL: <https://nlu.org.ua/article.php?id=561> (дата звернення: 13.05.2022).

References

1. Kurban, O. V. (2010). Social communication in the works of the Ukrainian researchers. *Informacijne suspiljstvo*, 11. Retrieved from: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1044/1/O.Kurban_SKRUD_GI.pdf [in Ukrainian].
2. Manifesto of the Ukrainian Library Association «Libraries in Crisis». (2015). *Bibliotechnyj visnyk*, 4. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2015_4_10 [in Ukrainian].
3. Guriev, S. O., Terentyeva, A. V., Volyansky, P. B. (2008). Crisis management and principles of risk management in the process of liquidation of emergencies. Kyiv: N.p [in Ukrainian].
4. Ovsyanyk, V. M. (2018). Crisis communications in emergency situations. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Public Administration*, 2, 105–111. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_2_17 [in Ukrainian].
5. 2022 Edelman Trust Barometer. Societal leadership is now a core function of business / Edelman: website. Retrieved from: <https://www.edelman.com/trust/2022-trust-barometer> [in English].
6. Kyrychok, A. P. (2020). Analysis of strategic-managerial measures of crisis response in the field of public administration (on the example of crisis communication during events related to the battles for Ilovaisk). *Technology and technology of printing*, 4, 90–106. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Titd_2020_4_13 [in Ukrainian].
7. Address of the Presidium of the Ukrainian Library Association to the Library Community of Ukraine dated February 23, 2022. (2022). Ukrainian Library Association. Retrieved from: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/4977-zvernennia-prezydii-vho-ukrainska-bibliotechna-asotsiatsiia-do-bibliotechnoi-spilnoty-ukrainy-vid-23-liutoho-2022-r> [in Ukrainian].
8. Appeal to publishers and scientific content providers to stop the war in Ukraine dated March 2, 2022. (2022). Ukrainian Library Association. Retrieved from: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/4981-appeal-to-publishers-and-scientific-content-providers-to-stop-the-war-in-ukraine-march-2-2022> [in English].
9. Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk. Retrieved from: <http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/> [in Ukrainian].
10. Larysa, Senyk. Dear colleagues, users, all connoisseurs of the library!. Vinnytsia Regional Universal Scientific Library named after K. A. Timiryazev. Retrieved from: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/shanovni-kolegi-koristuvachi-vsi-poczinovuvachi-biblioteki> [in Ukrainian].
11. Nadiia, Titova. Address of the Chairman of the Dnipropetrovsk Library Association, Director of the Dnipropetrovsk Regional Universal Scientific Library named after the First Slavic Teachers Cyril and Methodius Nadezhda Titova. Dnipropetrovsk Regional Universal Scientific Library. Retrieved from: <https://www.lib.dp.ua/76-zvernennya-golovi-dnpropetrovskoyi-bblotechnoyi-asocacyi-direktora-dnpropetrovskoyi-oblasnoyi-universalnoyi-naukovoyi-bbloteki-mpervouchitelv-slovyanskih-kirila-mefodya-nadyittovoyi.html> [in Ukrainian].
12. Onyshchenko, O. S. Statement by Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine Oleksiy Semenovych Onyschenko on the protest against military aggression by the Russian Federation. National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky. Retrieved from: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5877> [in Ukrainian].
13. International Association of Academies of Sciences. National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua/node/503> [in Russian].
14. National Library of Ukraine named after Yaroslav the Wise. Retrieved from: <https://nlu.org.ua/> [in Ukrainian].
15. Odesa National Scientific Library. Official website. Retrieved from: <http://odnb.odessa.ua/> [in Ukrainian].
16. DRLY. Dnipropetrovsk Regional Library for Youth named after M. Svetlov DRLY. Retrieved from: <https://dobm.dp.ua> [in Ukrainian].
17. Sumy Regional Universal Scientific Library. Official website. Sumy Regional Universal Scientific Library. Retrieved from: <http://ounb.sumy.ua> [in Ukrainian].
18. News. (2022). Scientific and Technical Library named after G. I. Denisenko. National Technical University of Ukraine «Kyivskyi Politechnical Institute named after Ihor Sikorskyi». Retrieved from: <https://www.library.kpi.ua/category/news/> [in Ukrainian].
19. About the work of the Scientific Library of NaUKMA in martial law. Scientific Library of National University «Kyievo-Mohylianska Academy». Home. Retrieved from: <https://library.ukma.edu.ua/novyny/548-pro-robotu-naukovoibibliotekynaukma-v-umovakh-voiennoho-stanu> [in Ukrainian].
20. KSU Scientific Library. Kherson State University. Retrieved from: <https://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx?lang=en> [in Ukrainian].
21. Account Suspended. Account Suspended. Retrieved from: <https://lib.kherson.ua/cgi-sys/suspendedpage.cgi> [in Ukrainian].

22. Books "from Putin" were brought to the library in Kherson : the media. Ukrinform: current news of Ukraine and the world. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3494084-do-biblioteki-v-hersoni-privezli-knizki-vid-putina-zmi.html> [in Ukrainian].
23. Kherson Regional Library for Youth named after Boris Lavrenov. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/unalib.ks.ua/> [in Ukrainian].
24. Kherson Regional Library for Children. Facebook. Retrieved from: <http://www.facebook.com/library.ks.ua/> [in Ukrainian].
25. Turn on the library! For children and school librarians: web-project of methodical service of Cherson Regional Library for children named after Chaiky Dniprovoi. Retrieved from: <http://vbpi.library.ks.ua/2022/02/> [in Ukrainian].
26. The first traveling library: about us or twice in one river. Luhanska OUNB. Retrieved from: <http://library.lg.ua/> [in Ukrainian].
27. Luhansk OUNB. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/lugbib> [in Ukrainian].
28. Kei, Adam. This is Going to Hurt: audio-book. Bad library. Telegram: contact@goodlibrary. Retrieved from: <https://t.me/goodlibrary/291> [in Ukrainian].
29. Ukrainian language course. Google Docs. Retrieved from: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeJXg2NV1jOm2xUK0xu4pdK5F8Ulisg2FMW5sbI9rbcQzmK8g/viewform> [in Ukrainian].
30. Code Club Luhansk region. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/CodeClubLuhansk> [in Ukrainian].
31. DRLY. Donetsk Regional Library for Children. Retrieved from: https://bibliokids-mrpl.com.ua/uk/?fbclid=IwAR00Lvb4nMnQp94rp996jaAOs_GDdCBUJyQQ5cNVFUcRqv5-itVx1Y0Frt [in Ukrainian].
32. DRLY. Donetsk Regional Library for Children: pages of web-site «Contacts». Retrieved from: <https://bibliokids-mrpl.com.ua/uk/про-нас/контакти.html> [in Ukrainian].
33. Mykolayiv Regional Universal Scientific Library. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/reglibrary.mk/> [in Ukrainian].
34. Mykolayiv Regional Universal Scientific Library. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/reglibrary.mk/> [in Ukrainian].
35. Chernihiv city centralized library system. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/chernihivlib/> [in Ukrainian].
36. Home. Kharkiv State Scientific Library named after V. G. Korolenko. Retrieved from: <https://korolenko.kharkov.com/> [in Ukrainian].
37. Biblio Lighthouse. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/khar.bibl.mayakovskogo/> [in Ukrainian].
38. Central Library named after Kvitky-Osnovyanyenko of the Kholodnogorsky region, Kharkiv. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/ЦБ-им-Квитки-Оснoвьяненкo-Холодногорского-района-Харьков-1101928616515776/> [in Russian].
39. Central Library named after D. I. Pisarev. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/biblioteka.pisareva/> [in Ukrainian].
40. Ternopil Regional Library for Children: todb. Retrieved from: <https://odb.te.ua/> [in Ukrainian].
41. Poltava Regional Universal Scientific Library named after I. P. Kotlyarevsky. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/library.pl.ua/> [in Ukrainian].
42. Volyn State Regional Universal Scientific Library named after Olena Pchilka. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/ounb.volyn/> [in Ukrainian].
43. Zakarpatska Regional Universal Scientific Library named after F. Potushniak. Facebook. Retrieved from: <https://www.facebook.com/ounb.volyn/> [in Ukrainian].
44. Lahuta, L. (2022). What has changed in the legislation during the martial law - the Public Library of the united territorial community. United Territorial Community Public Library. The United Territorial Community Public Library. Retrieved from: <https://oth.nlu.org.ua/?p=5874> [in Ukrainian].
45. Lahuta, L. (2022). "Whose names are the streets and squares named after, to those the country belongs to!" - Public library of the united territorial community. United Territorial Community Public Library. The United Territorial Community Public Library. Retrieved from: <https://oth.nlu.org.ua/?p=6070> [in Ukrainian].
46. CultFront. National Library of Ukraine named after Yaroslav the Wise. Retrieved from: <https://nlu.org.ua/article.php?id=561> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 16.05.2022
Отримано після доопрацювання 10.06.2022
Прийнято до друку 14.06.2022*